

Пам'яті професора Евальда Яновича Вареса

До 90-річчя з дня народження

У ХХ сторіччі відбувся фундаментальний процес становлення української університетської стоматологічної школи. Стоматологічна школа у Львові — одна із складових української стоматології, історію якої творили талановиті, працьовиті, непересічні особистості різних національностей і різних соціальних прошарків. До таких особистостей належав професор Евальд Янович Варес — багаторічний завідувач кафедри ортопедичної стоматології у кількох вищих медичних навчальних закладах України.

Евальд Янович Варес народився 17 червня 1925 року у місті Ленінграді (Росія). Його юність припала на нелегкі роки війни та репресій. Як згадував Евальд Янович, школу він закінчував в місті Джетигора Кустанайської області (Казахстан), оскільки сім'я була вивезена у заслання. Зважаючи на те, що батько Евальда Яновича Вареса був лікарем (згодом, 1954 р. у Станіславові, отримав звання «Заслужений лікар УРСР»), зацікавлення до медицини не було випадковим і в Евальда — юнак вступає на навчання на медичний факультет. Однак, розпочинається війна і родину Варесів евакуюють до Казані.

Евальд Янович під час II Світової війни був мобілізований до лав Червоної Армії, брав участь в боях на Ленінградському, 2-му Прибалтійському і 3-му Білоруському фронтах, отримав три поранення. Після демобілізації у 1945 році продовжив навчання у Казанському стоматологічному інституті, після завершення якого у 1949 році отримав диплом з відзнакою і розпочав свою професійну діяльність ординатором кафедри ортопедичної стоматології, якою керував заслужений діяч науки

І.М. Оксман. Після реорганізації Казанського стоматологічного інституту протягом 1950-1953 років Я.Е. Варес працював викладачем Омської зуболікарської школи під керівництвом Є.І. Гаврилова та О.І. Рибаківа. У 1953 році Е.Я. Варес вступив до аспірантури на кафедрі гістології та ембріології 1-го Московського медичного інституту, якою керував заслужений діяч науки, професор В.Г. Єлісеєв, а в 1955 році в Москві захистив кандидатську дисертацію на тему «Реакція тканин амфодонта на імплантацію зубів». До 1959 року Е.Я. Варес працював асистентом кафедри гістології та ембріології 2-го Московського медичного інституту, одночасно працюючи у Московському стоматологічному інституті та займаючись питаннями ортодонції.

Від 1959 року професійна діяльність Евальда Яновича Вареса пов'язана з Україною, де відомий лікар успішно працював до кінця своїх днів. Після проходження конкурсу у 1959 році розпочав діяльність на посаді завідувача відділу ортодонції Одеського науководослідного інституту стоматології, отримавши звання старшого наукового співробітника. У той час під керівництвом Евальда Яновича були виконані три кандидатські дисертації з питань морфологічної перебудови тканин пародонта та ділянок шовного з'єднання [4]. У 1965 році обраний на посаду завідувача кафедри ортопедичної стоматології Донецького медичного інституту, в 1967 році успішно захистив докторську дисертацію на тему «Закономірності росту лицевого скелета і їх значення для практичної ортодонції», а в 1968 році отримав звання професора. У 1972 році розпочався найтриваліший

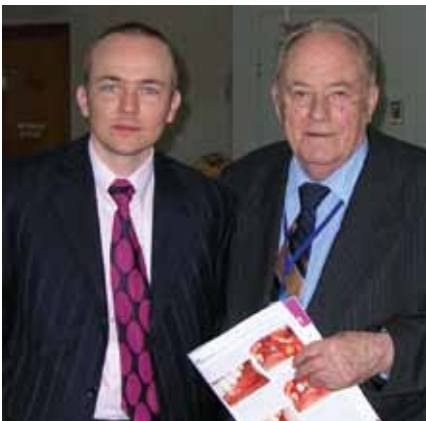

Професор Евальд Янович Варес

і, мабуть, найбільш плідний час як науковця, практичного лікаря, організатора і педагога, який припав на львівський період життя професора Евальда Яновича Вареса. Активну науково-видавничу роботу Евальд Янович проводив спочатку на посаді завідувача кафедри ортопедичної стоматології Львівського державного медичного інституту (1972-1982 рр.), згодом завідувача лабораторії технології зубних протезів (1983-1993 рр.), зосередивши усі свої сили на науковій діяльності, відтак професора кафедри хірургічної і ортопедичної стоматології ФПДО (1993-1995 рр.) Львівського медичного університету ім. Данила Галицького. Саме в цей час професором Варесом було запропоновано оригінальні новітні методики, зокрема: 1. Штампування термопластичних матеріалів за гіпсовими моделями за допомогою гумової діафрагми; 2. Ливарне пресування акрилових базисних пластмас (Е. Варес, В. Тищенко, Е. Садиков. Протези з фарфоровими зубами.— Київ, 1982 р.; Е. Варес, О. Павленко, В. Шевченко. Ливарне пресування зубоцеліпових протезів з пластмас. — Ленінград, 1984 р.); 3. Методика виготовлення протезів, яка

Після захисту докторської дисертації Яна Евальдовича Вареса (22.04.2010 р.)
Зліва направо: дружина Е.Я. Вареса — Д.М. Варес (лікар-стоматолог, викладач Львівського державного медичного коледжу), М.С. Лотоцька (лікар-стоматолог), професор Е.Я. Варес, О.А. Петришин (асистент кафедри терапевтичної стоматології ЛНМУ ім. Данила Галицького), С.Є. Лещук (доцент кафедри хірургічної і ортопедичної стоматології ФПДО ЛНМУ ім. Данила Галицького)

Евальд Янович Варес із сином Яном Евальдовичем Варесом (Київ, 2006 р.)

поєднує штампування і ливарне пресування пластмас (Е. Варес, Л. Бойко, О. Павленко, Л. Мунтян. Штампування і пресування пластмас при виготовленні зубних протезів. — Москва, 1986 р.); 4. Розпрацьоване нове технологічне спрямування — «зубопротезування за два відвідування» (Нові технології в медицині / За редакцією Е. Вареса. — Київ, 1986 р.). На підставі вищезгаданих методик та нововведень отримано більше десятка авторських свідоцтв та патенти.

Підсумовуючи наукові зацікавлення професора Евальда Яновича Вареса, можна визначити такі напрями наукових досліджень: вивчення закономірностей морфологічної перебудови тканин при ортодонтичній дії в ділянці вісцерального скелета; вивчення закономірностей

росту кісткових структур лицевого скелета та можливості їх використання при усуненні зубощелепних деформацій; удосконалення технологій виготовлення зубних протезів та ортодонтичних апаратів методом ливарного пресування пластмас та методом штампування пластмас; опрацювання технологій виготовлення суцільнолитих конструкцій протезів із компенсацією усадки; виготовлення повних знімних зубних протезів за одне відвідування; виготовлення мостоподібних протезів без препарування твердих тканин зубів; виготовлення знімних зубних протезів з біологічно нейтральних полімерів медичного призначення. Евальд Янович завжди брав активну участь у науковому житті української і світової стоматологічної громади, підкреслюючи необхідність застосування інновацій та удосконалення перевірених методів у практичній стоматології.

Професор Евальд Янович Варес опублікував понад 170 наукових праць, серед яких 13 монографій, зокрема: «Изготовление зубных цельнолитых протезов». — Львів, Глобус, 1992 р. (співавт.); «Изготовление зубных мостовидных протезов без бормашины». — Сиктивкар, 1993 р.; «Восстановление полной утраты зубов». — Донецьк, 1993 р. (співавт.); «Зубные протезы из поли-

пропилена и полиэтилена». — Львів, 1999 р.; «Пародонтоз» Дрогобич, 1999 р. (співавт.); «Руководство по изготовлению стоматологических протезов и аппаратов из термопластов медицинской чистоты». — Донецьк. — Норд, 2002 р. (співавт.).

Служіння науці професор Евальд Янович Варес втілював у плеканні молодого покоління науковців-стоматологів — він підготував 38 кандидатів та 4 докторів наук. Серед них: В. Тищенко, О. Павленко, Л. Мунтян, Л. Бойко, А. Шубіна, О. Штернберг, Н. Аскарів, Е. Садиков, І. Постолак, М. Саллаудін, В. Радько, В. Нагурний, Г. Гордон та ін.

Евальда Яновича, окрім професійних зацікавлень, характеризувала любов до прекрасного: музики, поезії, природи. У 2006 році в Донецьку вийшов збірник його віршів. На музику покладено вірш «Солдатський казанок», до 60-ліття Перемоги цю пісню виконала співачка Аїда Ведішева.

Професор Е.Я. Варес дав творчий поштовх до служіння науці синові — Яну Евальдовичу Варесу, який сьогодні є професором, доктором медичних наук та очолює кафедру хірургічної стоматології та щелепно-лицевої хірургії Львівського національного медичного університету ім. Данила Галицького.

Останні роки свого життя професор Евальд Янович Варес провів у Донецьку. Помер 10 грудня 2010 року та похований на кладовищі у селі Червоне поблизу Донецька.

Непересічна постать професора Евальда Яновича Вареса — лікаря, науковця, педагога, новатора української стоматологічної школи — заслуговує на добру згадку земляків, пацієнтів, колег, учнів та послідовників.

*Зіменковський Б.С., Гриновець В.С.,
Магльований А.В.*

*Львівський національний медичний
університет
ім. Данила Галицького*